

ДОРНОГОВЬ АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

**ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН САНГИЙН
БҮРДҮҮЛЭЛТ, ЗАРЦУУЛАЛТ, ҮР НӨЛӨӨ, ҮР ДҮН**

АУДИТЫН ТАЙЛАНГААС

**ОРОН НУТГИЙН
ХӨГЖЛИЙН
САН**

2022 ОН

АУДИТЫН ЕРӨНХИЙ ДҮГНЭЛТ

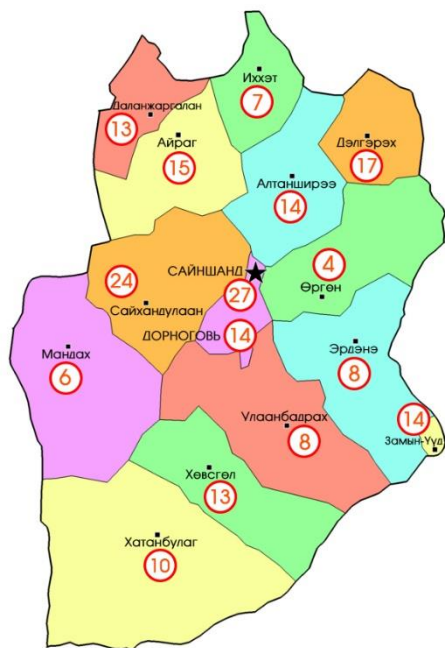

Сангийн эх үүсвэрийг үндэслэлтэй төлөвлөн, нэмэгдүүлж, арга хэмжээний гүйцэтгэл, хяналтын үр дүнг дээшлүүлснээр орон нутгийн хөгжилд үзүүлэх үр нөлөөг сайжруулах боломжтой байна

Монгол Улсын 2021 оны Төсвийн тухай хуулийн 17 дугаар зүйлд ОНХНС-аас Дорноговь аймгийн ОНХС-д олгох орлогын шилжүүлгийн хэмжээг 19,069.5 сая төгрөгөөр баталж, 2021 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдрийн төсвийн нэмэлт өөрчлөлтөөр 266.8 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлж, нийт **19,336.3** сая төгрөгөөр баталсан байна.

Дорноговь аймагт 2021 онд ОНХС-ийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх нийт ТАХ-ний тоо

Д/д	Сумын нэр	Өмнөх оноос шилжиж ирсэн	2021 онд хэрэгжүүлэх	Нийт
1	Айраг	4	11	15
2	Алтанширээ	-	14	14
3	Даланжаргалан	8	5	13
4	Дэлгэрэх	-	17	17
5	Иххэт	-	7	7
6	Мандах	2	4	6
7	Өргөн	1	3	4
8	Сайхандулаан	4	20	24
9	Улаанбадрах	1	7	8
10	Хатанбулаг	-	10	10
11	Хөвсгөл	2	11	13
12	Эрдэнэ	-	8	8
13	Сайншанд	3	24	27
14	Замын-Үүд	4	10	14
15	Аймаг	10	4	14
Нийт		39	155	194

Өмнөх оноос шилжиж ирсэн 39, тайлант онд хэрэгжүүлэх 155, нийт 194 төсөл арга хэмжээг ОНХС-ийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн байна.

Тухайн онд хэрэгжүүлэх арга хэмжээний

40.8%	30.6%	14.6%	14.0%
Барилга байгууламж Дэд бүтэц Засварын ажил	Тоног төхөөрөмж Камержуулалт Гудамжны гэрэлтүүлэг	Жишиг гудамж Тоглоомын талбай Зураг төсөв	Өвс Худаг ус

Аймаг, сумд нь ОНХС-ийн эх үүсвэрийг үндэслэлтэй тооцож, төлөвлөх шаардлагатай байна.

Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангаас олгох шилжүүлгийг бүрэн төлөвлөж хуваарилсан боловч зарим сумд хуульд заасан боломжит эх үүсвэрийг төлөвлөөгүй байна

Малын тоо толгойн албан татвар	Гадаад, дотоодын хандив	Сангийн өмнөх оны зарцуулагдаагүй үлдэгдэл
Айраг, Даланжаргалан, Хатанбулаг сумд малын тоо толгойн албан татварыг төлөвлөөгүй, Өргөн, Хөвсгөл, Замын-Үүд сумд ОНХС-ийн эх үүсвэрт тусгаагүй, өөрөөр хэлбэл 54.0 сая төгрөгийн эх үүсвэрийг орхигдуулан төлөвлөжээ. Дээрх сумдад малын тоо толгойн албан татварыг үндэслэлтэй тооцож, ОНХС-ийн эх үүсвэрт төлөвлөх талаар зөвлөмж өгөв.	Аймгийн Засаг дарга тухайн орон нутагт үйл ажиллагааг явуулж байгаа “Доншен газрын тос Монгол” ХХК, “Смарт ойл Монголиа” ХХК, “Зон Хэ Юу Тиан” ХХК-уудтай нийгмийн хариуцлагын хүрээнд орон нутгийн хөгжлийг дэмжих зорилгоор хандив тусламж үзүүлэх гэрээг байгуулжээ. Дотоод, гадаадын аж ахуйн нэгжүүдээс төвлөрүүлэх хандивын орлогыг үндэслэлтэй тооцож, бүрэн төвлөрүүлэх арга хэмжээ авч ажиллах зөвлөмжийг аймгийн Засаг даргад өгөв.	Аймгийн ОНХС болон Айраг, Дэлгэрэх, Иххэт, Мандах, Өргөн, Сайхандулаан сумд нийт 446.2 сая төгрөгийн өмнөх оны зарцуулагдаагүй үлдэгдлийг ИТХ-аар батлуулаагүй байна. Аймгийн Засаг дарга болон Айраг, Дэлгэрэх, Иххэт, Мандах, Өргөн, Сайхандулаан сумдын Засаг даргад сангийн өмнөх оны үлдэгдлийг эх үүсвэрт тусгаж төлөвлөх зөвлөмж өгөв.

Малын тоо толгойн албан татварын орлогын төлөвлөгөө, гүйцэтгэл /сумдаар, сая төгрөгөөр/

Тайлант онд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн төсөл арга хэмжээний 5 хувь нь иргэдийн саналаар дэмжигдээгүй байна.

Төсвийн тухай хуулийн 60 дугаар зүйлийн 60.3-д “Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгийг дараах зүйлд зарцуулахыг хориглоно”, 60.3.6-д “орон нутгийн иргэдийн саналыг аваагүй, орон нутгийн төсвийн төлөвлөгөөнд тусгаж батлаагүй зардал, арга хэмжээ” гэж заасныг зөрчин иргэдийн санал аваагүй төсөл арга хэмжээг санхүүжүүлэхээр төлөвлөсөн байна. Тухайлбал:

- Иххэт суманд хэрэгжсэн нийт 82.3 сая төгрөгийн “Сумын төвийн хаягжуулалт”, “ЕБС-ийн сургуулийн дотуур байрны гадна фасадын заслын засвар”-ын ажил;
- Улаанбадрах суманд хэрэгжсэн нийт 540.3 сая төгрөгийн “Сумын ЗДТГ-ын барилгыг өргөтгөж, Иргэдэд үйлчлэх цогцолбор төв байгуулах” ажил;
- Хөвсгөл суманд хэрэгжсэн нийт 235.1 сая төгрөгийн “Хогийн машин худалдаж авах”, “Гудамжны гэрэлтүүлэг шинээр суурилуулах ажил”, “ЭМТ-ийн эмч нарын орон сууц барих” ажил байна.

Сайхандулаан сум 519.5 сая төгрөгийн 20, Хатанбулаг сум 745.8 сая төгрөгийн 7 төсөл хөтөлбөрт иргэдээс санал авч хэлэлцүүлсэн гэх боловч холбогдох баримт материалыг аудитын явцад ирүүлээгүй болно.

Иххэт, Улаанбадрах, Хөвсгөл сумдын Засаг даргад алдаа зөрчлийг таслан зогсоох, давтан гаргахгүй байх албан шаардлага өгөв.

Тайлант онд 14 суманд ОНХС-аар хийгдэх 774 төсөл арга хэмжээнд 8,936 иргэдээс саналын хуудсаар, 1,140 иргэдээс цахимаар тус тус санал авсан байна.

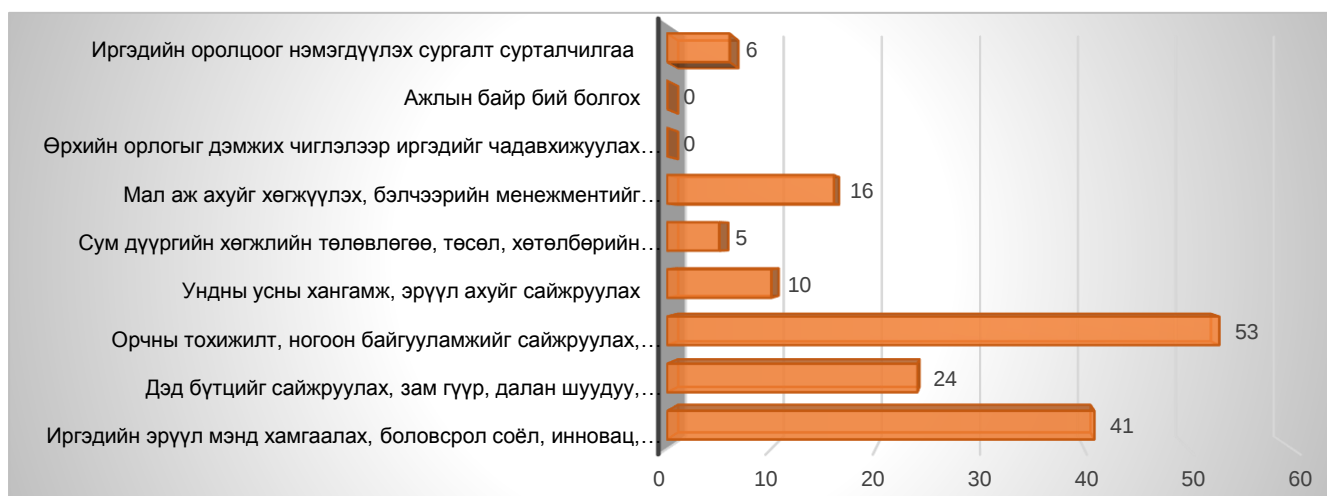

8,936

1,140

ОНХС-аар хийгдэх арга хэмжээний тоо /чиг үүрэг тус бүрээр/

Аймаг, сумын ОНХС-ийн хөрөнгөөр 2021 онд хэрэгжүүлэхээр баталсан 155 ТАХ нь аймаг, сумын Засаг даргын дээрх чиг үүрэгт хамаарсан боловч ажлын байр бий болгох, өрхийн орлогыг дэмжих чиглэлээр ажил төлөвлөөгүй байна.

ОНХС-ийн хөрөнгөөр зураг төсөв батлагдаагүй ТАХ-г хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн байна

- Дэлгэрэх сумын 15.0 сая төгрөгийн “Мал тарилгын нэгдсэн хашаа”, 58.7 сая төгрөгийн “Сумын төвийн цахилгаан дамжуулах агаарын шугамын өргөтгөл”, 30.2 сая төгрөгийн “Багийн төвд өвсний фонд барих”, 46.1 сая төгрөгийн “Хүүхдийн тоглоомын талбай байгуулах” ажил;
- Иххэт сумын 73.9 сая төгрөгийн “Сумын төвийн гэрэлтүүлэг хийх” ажил;
- Мандах сумын 188.4 сая төгрөгийн “Иргэдэд үйлчлэх танхим шинээр барих”, “Хүүхдийн тоглоомын талбай байгуулах”, 50.0 сая төгрөгийн “ЕБС-ийн барилгын их засварын” ажил;
- Өргөн сумын 124.7 сая төгрөгийн “Сумын төвийн орон сууцнуудын дээвэр засварлах /2 3 4 5/”, “Сумын төвийг камержуулах” ажил;
- Сайхандулаан сумын 10.0 сая төгрөгийн “Улааншороот багийн иргэдэд үйлчлэх төвийн засвар”, 9.0 сая төгрөгийн “Бэлчээрийн болон газар тариалангийн гар худгийн усан хангамжийг нэмэгдүүлэх” ажил;
- Хөвсгөл сумын 150.1 сая төгрөгийн “ЭМТ-ийн эмч нарын орон сууц барих ажил”, 243.8 сая төгрөгийн “Төсөвт байгууллагуудын дулааны шугам шинээр тавих” ажил;
- Замын-Үүд сумын 312.4 сая төгрөгийн “2.6 км дугуйн зам болон гэрэлтүүлэг хийх ажил”, 198.7 сая төгрөгийн “Соёмбо цогцолборын засвар шинэчлэлтийн” ажил.

Сумын ИТХ-аар төсөв тооцоо хийгдээгүй, батлагдсан зураггүй ТАХ-г батлах, зураг төсвийг тогтоол батлагдсаны дараа хийлгэж байгаа нь ажлын төсөвт өртөгт дахин өөрчлөлт орох, чанаргүй хөрөнгө бий болох эрсдэлийг үүсгэж байна.

Иймд Дэлгэрэх, Иххэт, Мандах, Өргөн, Сайхандулаан, Хөвсгөл, Замын-Үүд сумдын холбогдох албан тушаалтанд зөвлөмж өгөв.

Худалдан авах ажиллагааг хуулийн дагуу зохион байгуулсан боловч үнэлгээний хорооны үйл ажиллагааг сайжруулах шаардлагатай байна.

ТБОНӨХБАҮХАТХ-ийн 47 дугаар зүйлийн 47.4-д “Худалдан авах ажиллагааны ил тод байдлыг хангах зорилгоор үнэлгээний хорооны бүрэлдэхүүнд ... орон нутагт тухайн нутаг дэвсгэрийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас томилсон иргэнийг ... оролцуулна” гэж заасныг хэрэгжүүлж ажиллаагүй байна. Тодруулбал:

- Иххэт сум 6 ТАХ;
- Сайхандулаан сум 11 ТАХ;
- Улаанбадрах 3 ТАХ;
- Хатанбулаг сум 6 ТАХ.

Цаашид үнэлгээний хорооны бүрэлдэхүүнд ИТХ-аас томилсон иргэнийг оролцуулж байх зөвлөмжийг Иххэт, Сайхандулаан, Улаанбадрах, Хатанбулаг сумдын Засаг дарга нарт өгөв.

**“Орон нутгийн хөгжлийн сангийн бүрдүүлэлт, зарцуулалт, үр нөлөө, үр дүн”
сэдэвт гүйцэтгэлийн аудитын тайлан**

ХАА-г батлагдсан төлөвлөгөөнд тусгагдсан хугацааг хоцроож зарласан 27 ТАХ байна.

Үүнд:

- Сайншанд сум 4 ТАХ ажлын 12-65 хоног;
- Сайхандулаан сум 14 ТАХ ажлын 37-170 хоног;
- Улаанбадрах сум 1 ТАХ ажлын 126 хоног;
- Хөвсгөл 3 ТАХ ажлын 18-25 хоног;
- Эрдэнэ сум 5 ТАХ ажлын 28-72 хоног.

Зарласан тендерт оролцогч оролцоогүй, мөн шаардлагад нийцсэн материал ирүүлээгүй шалтгаанаар 12 суманд 35 ТАХ-ний ХАА-г 2 болон түүнээс дээш удаа зохион байгуулсан байна. Үүнд:

- Айраг сум 4 ТАХ; - Алтанширээ сум 4 ТАХ; - Даланжаргалан сум 4 ТАХ; - Дэлгэрэх сум 3 ТАХ; - Иххэт сум 1 ТАХ; - Мандах сум 2 ТАХ;	- Өргөн 1 ТАХ; - Сайхандулаан сум 4 ТАХ; - Хатанбулаг сум 2 ТАХ; - Хөвсгөл сум 1 ТАХ; - Замын-Үүд сум 2 ТАХ; - Сайншанд сум 7 ТАХ.

Сумдад зохион байгуулсан 151 ТАХ-ний 23 хувь нь оролцогч болон шаардлага хангасан тендерийн материалтай холбоотойгоор ХАА-ны хугацаа уртасч удааширсан байна.

Сумын ОНХС-ийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх ТАХ-ний төсөвт өртөг нь үнэн зөв эсэхэд магадлал хийдэггүйгээс ижил төстэй төсөл, арга хэмжээг харилцан адилгүй өртгөөр гүйцэтгэсэн буюу эх үүсвэрийг арвилан хэмнэлтгүйгээр зарцуулах нөхцөл болсон байна.

Үнийн харьцуулалт

Д/д	Сумын нэр	Төсөл арга хэмжээний нэр	Үнэ	Зөрүү
1	Хөвсгөл	Хог зөөврийн автомашин 	34.2	-
2	Хатанбулаг		40.0	5.8
3	Замын-Үүд		63.7	29.5
1	Алтанширээ	Хүүхдийн тоглоомын талбай байгуулах 	19.9	-
2	Дэлгэрэх		43.0	23.1
3	Сайншанд		45.0	25.1
4	Мандах		57.7	37.8

Тендерийн үнэлгээтэй холбоотой 2021 онд 4 ажлын оролцогчдоос Сангийн яаманд гомдол гаргасан байна.

№	Гомдол гаргасан огноо	Захиалагч байгууллага	Тендер шалгаруулалтын нэр	Гомдол гаргагч байгууллага	Шийдвэрлэсэн байдал
1	2021 оны 03 сар	Айраг сумын ЗДТГ	Точик байрны тоглоом нэмэгдүүлэх	Уран төмөр хэлхээ ХХК, Хүрэл соёмбо ХХК	Гомдлын бүрдүүлбэр дутуу хүлээн авах боломжгүй
2	2021 оны 03 сар	Сайншанд сумын ЗДТГ	Сайншанд сумын 2 дугаар багт гэр хорооллын гэрэлтүүлэг шинээр суурилуулах ажил	Оджи од ХХК	Үнэлгээг дахин хийх
3	2021 оны 03, 04 сар	Замын-Үүд сумын ЗАА	Хог тээврийн 2 ширхэг автомашин худалдан авах	Нутгийн буян групп ХХК	Гомдол хүлээн авах боломжгүй, шүүхэд хандах
4	2021 оны 05 сар	Иххэт сумын ЗДТГ	Ерөнхий боловсролын сургуулийн хичээлийн байрны дээврийн засварын ажил	Ихэр түрүү ХХК	Үнэлгээг дахин хийх

Эх сурвалж: www.mof.gov.mn – Тендерийн гомдол шийдвэрлэлт /Сангийн яам/

Дээрх маргааныг Сангийн яамнаас ирүүлсэн чиглэлийн дагуу Сайншанд сум тендер шалгаруулалтын үнэлгээг дахин хийж, гүйцэтгэгч хэвээр үлдсэн байна. Иххэт сум гомдлын дагуу үнэлгээг дахин хийх үед тендерийн хүчинтэй байх хугацаа дууссан учир Сангийн яамнаас тендер шалгаруулалтыг дахин хийх чиглэлийг өгч ХАА-г шинээр зохион байгуулсан байна.

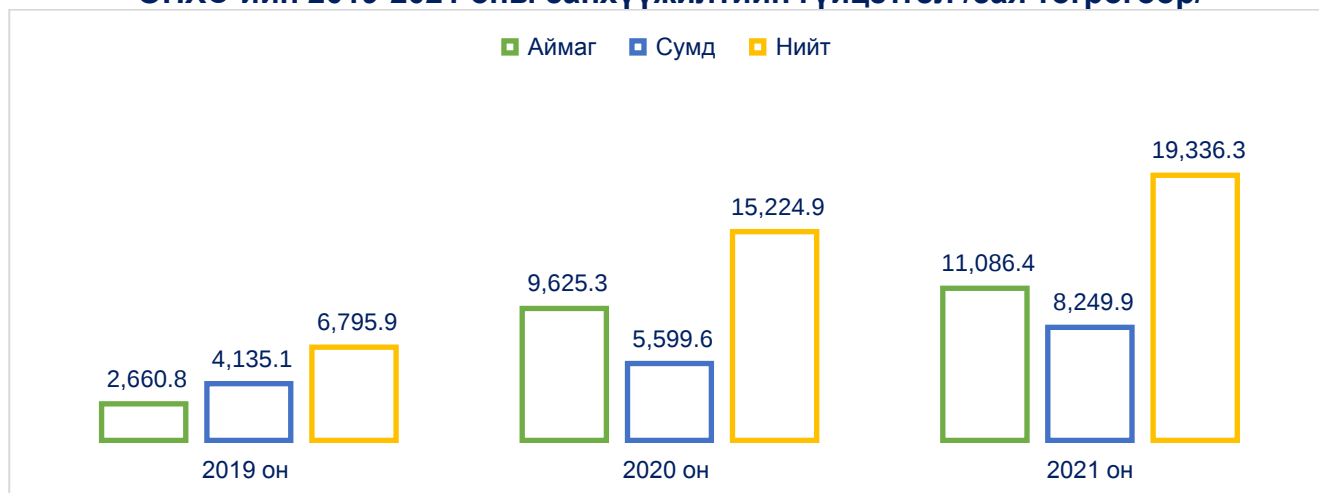
Зарим ажил бүрэн хэрэгжээгүйгээс төлөвлөсөн зорилтод түвшинд хүрээгүй, үр дүн хангалтгүй байна.

ОНХС-ийн хөрөнгөөр гүйцэтгэх ТАХ-ний хэрэгжилт /тоогоор/

Д/д	Сумын нэр	Хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн	Бүрэн хэрэгжсэн	Дутуу хэрэгжсэн	Огт хэрэгжээгүй
1	Айраг	11	9	1	1
2	Алтанширээ	14	13	1	-
3	Даланжаргалан	5	3	1	1
4	Дэлгэрэх	17	14	1	2
5	Иххэт	7	6	-	1
6	Мандах	4	4	-	-
7	Өргөн	3	2	-	1
8	Сайхандулаан	20	11	-	9
9	Улаанбадрах	7	3	2	2
10	Хатанбулаг	10	9	1	-
11	Хөвсгөл	11	6	-	5
12	Эрдэнэ	8	6	1	1
13	Сайншанд	24	19	2	3
14	Замын-Үүд	10	5	4	1
15	Аймаг	4	2	2	-
Нийт		155	112	16	27
Нийт дүнд эзлэх хувь		100%	72%	10%	18%

Гүйцэтгэхээр төлөвлөсөн нийт ТАХ-ний 28 хувийг хэрэгжүүлээгүй бөгөөд энэ нь ковид 19 халдварт өвчний тархалт, БНХАУ-ын хил тодорхойгүй урт хугацаагаар хаасан зэргээс шалтгаалсан байна. Тиймээс ОНХС-ийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлсэн зарим ТАХ нь зорилтод түвшинд хүрээгүй, зарим ажлын гүйцэтгэл удаашралтай байгаагаас бодит үр дүн гараагүй байна.

ОНХС-ийн 2019-2021 оны санхүүжилтийн гүйцэтгэл /сая төгрөгөөр/

ОНХС-ийн нийт орлогын шилжүүлэг нь 2019-2021 онуудад жил бүр өссөн үзүүлэлттэй байна.

Айраг, Мандах, Хатанбулаг, Хөвсгөл, Сайншанд сумд 14 ТАХ-г гэрээний хугацаанаас 30-аас дээш хоногоор хоцроож гүйцэтгэсэн ба аудитаар алдангийн хэмжээг тооцоход нийт 60.1 сая төгрөгийн суутгаагүй зөрчил илэрлээ.

Ковид 19 цар тахалтай холбоотойгоор ажлын гүйцэтгэл удааширч, ажлыг цаг хугацаанд нь гүйцэтгэх нөхцөл бүрдээгүйгээс алданги тооцоогүй Айраг, Мандах, Хатанбулаг, Хөвсгөл, Сайншанд сумдад төлбөрийн акт тогтоолгүйгээр гэрээнд заасны дагуу алдангийг тооцож ажиллах зөвлөмж өгөв.

Аймаг, сумын ОНХС-аар хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ нь тухайн орон нутгийн хөгжилд бодит хувь нэмэр оруулах, иргэдийн амьдрах ая тухтай орчныг сайжруулахад чиглэгдсэн зарим ажлаас тухайлбал:

- Айраг сум - Сумын төвийн шороон замыг тэгшлэх, сумын төвийн засмал замын хажуугаар хашлага хийх ажил;
- Алтанширээ сум - ЕБС-ийн гадна биеийн тамирын талбай барих ажил;
- Даланжаргалан сум – Цомог багийн цэвэрлэх байгууламжийн ажил;
- Дэлгэрэх сум – Сумын төвийн ЦДАШ-ын өргөтгөлийн ажил;
- Иххэт сум – ЕБС-ийн дээвэр, дотуур байрны фасад, сантехникийн ажил;
- Мандах сум – ТАХ-ийн 6 айлын орон сууц;
- Өргөн сум – Сумын төвийн инженерийн төв шугамыг өргөтгөх ажил;
- Сайхандулаан сум – Дотуур байрны их засвар, халаалтыг шинэчлэх ажил;
- Улаанбадрах сум – Сумын төвийн гэр байрны 29 айл өрхийг хашаажуулах ажил;
- Хатанбулаг сум – Нийтийн эзэмшлийн талбайд цэвэр, бохир болон дулааны шугамыг холбох ажил;
- Хөвсгөл сум – Гудамжны гэрэлтүүлэг шинээр нэмж суурилуулах ажил;
- Эрдэнэ сум – Сумын төвийн камержуулалтын ажил, Дөрвөлж багийн иргэдэд үйлчлэх төвийн барилга;
- Сайншанд сум – 1, 2, 3, 8 дугаар багт Хүүхдийн тоглоомын талбай, Хилэнцийн хөшөөний авто зогсоолын ажил;
- Замын-Үүд сум – Нийтийн эзэмшлийн зам талбайн ажил;
- Аймаг – Халдвартын эмнэлгийн угаалга ариутгалын барилга, цэвэрлэх байгууламж барих ажил.

Сумын төвд хийгдсэн цэвэр, бохир дулааны шугамд холбох, төрийн албан хаагчийг орон сууцаар хангах, сургууль цэцэрлэгийн барилгад засвар үйлчилгээ хийх зэрэг томоохон ажлууд нь иргэдийг хөдөө орон нутагт тогтвор суурьшилтай ажиллах, орон нутгийг тэнцвэртэйгээр хөгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлж байна.

Сумдын ИТХ-аас ОНХС-ийн хөрөнгөөр санхүүжүүлэх хөрөнгө оруулалт, ТАХ-ний гүйцэтгэлийн явцад хяналт тавих чиглэлээр хяналтын хороог томилсон боловч, уг хорооноос хяналтыг хангалттай хэрэгжүүлээгүй байна.

Зарим сумдын ИТХ-ын дэргэдэх хяналтын хорооны тайланд хяналт шалгалтыг хэрэгжүүлсэн ажил, илэрсэн зөрчил, өгсөн зөвлөмжийг тодорхой бус тусгасан, хяналт шалгалтад ТАХ-г бүрэн хамруулаагүй байна.

**“Орон нутгийн хөгжлийн сангийн бүрдүүлэлт, зарцуулалт, үр нөлөө, үр дүн”
сэдэвт гүйцэтгэлийн аудитын тайлан**

Тухайлбал:

- Алтанширээ, Дэлгэрэх, Сайхандулаан, Хөвсгөл сумдууд ОНХС-ийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн ТАХ-г хяналт шалгалтад бүрэн хамруулаагүй;
- Сайншанд, Даланжаргалан, Замын-Үүд, Хатанбулаг, Эрдэнэ сумаас бусад сумд ОНХС-ийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн ТАХ-ний гүйцэтгэл, хэрэгжилтийн явцыг тайланд тодорхой тусгаагүй;
- Даланжаргалан, Замын-Үүд, Улаанбадрах, Эрдэнэ сумаас бусад сумд хяналт шалгалтаар илэрсэн алдаа зөрчлийг тайланд тусгаагүй;
- Хяналт шалгалтаар илэрсэн алдаа зөрчлийг арилгуулах санал, зөвлөмжийг гүйцэтгэгч болон захиалагчид хүргүүлсэн эсэх тодорхойгүй;
- Хяналт шалгалтыг хэрэгжүүлсэн огноо, давтамж тодорхойгүй;
- Хяналт шалгалтыг хэрэгжүүлсэн гишүүдийн талаарх мэдээлэл тодорхой бус, тайланг гарын үсгээр баталгаажуулаагүй.

Даланжаргалан, Замын-Үүд, Эрдэнэ сумдын ИТХ-ын дэргэдэх хяналтын хорооноос хэрэгжүүлсэн хяналт шалгалтаар ОНХС-ийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлсэн ТАХ-ний гүйцэтгэл, чанар байдлыг үнэлж, илэрсэн зөрчлийг арилгуулахаар гүйцэтгэгч компанид санал, зөвлөмж хүргүүлсэн гэх боловч зөвлөмжийн хэрэгжилтийг тооцож ажиллаагүй байна.

ИТХ-ын хяналтын хорооноос хэрэгжүүлсэн хяналт, шалгалтын талаарх нотлох баримт хангалтгүй, илэрсэн зөрчлийн агуулга тодорхойгүй, зөвлөмжийн мөрөөр хийсэн ажлыг шалгаагүй, хяналтын үр дүнг тооцож ажиллаагүй байна.

Захиалагчийн хяналт хэрэгжүүлсэн ТАХ

Д/д	Сумын нэр	Захиалагчийн хяналтын зардал төсөвлөгдсөн ТАХ		Захиалагчийн хяналт хэрэгжүүлсэн ТАХ		Захиалагчийн хяналт хэрэгжүүлээгүй ТАХ	
		тоо хэмжээ	гэрээний дүн /сая төгрөгөөр/	тоо хэмжээ	гэрээний дүн /сая төгрөгөөр/	тоо хэмжээ	гэрээний дүн /сая төгрөгөөр/
1	Айраг	6	366.9	2	193.4	4	173.5
2	Алтанширээ	6	364.1	2	141.5	4	222.6
3	Даланжаргалан	7	722.8	1	112.7	6	610.1
4	Дэлгэрэх	2	80.1	-	-	2	80.1
5	Иххэт	6	331.2	3	148.0	3	183.2
6	Мандах	5	979.0	2	700.5	3	278.5
7	Өргөн	2	221.4	-	-	2	221.4
8	Сайхандулаан	4	189.3	1	145.0	3	44.3
9	Улаанбадрах	5	1,112.3	2	226.5	3	885.8
10	Хатанбулаг	3	714.3	3	714.3	-	-
11	Хөвсгөл	5	242.1	-	-	5	242.1
12	Эрдэнэ	9	447.4	3	188.9	6	258.5
13	Сайншанд	20	837.2	13	717.0	7	120.2
14	Замын-Үүд	8	1,356.3	1	6.1	7	1,350.2
Нийт		88	7,964.4	33	3,293.8	55	4,670.5

Зарим сумд ОНХС-ийн хөрөнгөөр гүйцэтгэх ТАХ-ний захиалагчийн хяналтыг хэрэгжүүлэх хүсэлтийг аймгийн ГХБХБГ-т хүргүүлдэг боловч, тус байгууллагаас хяналтыг хэрэгжүүлэх боломжгүй гэсэн хариу өгдөг байна. Тиймээс ТАХ-ний хяналтыг захиалагч байгууллага буюу сумдын ЗДТГ нь хэрэгжүүлж, захиалагчийн хяналтыг зардлыг хэмнэсэн байна. Мөн ОНХС-ийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх ТАХ-г тайлант онд бүрэн гүйцэтгээгүй, мэргэжлийн боловсон хүчин дутагдалтай зэргээс шалтгаалж захиалагчийн хяналтыг хэрэгжүүлж ажиллаагүй байна.

Аймгийн Санхүүгийн хяналт, дотоод аудитын албанаас аймаг, сумдын 2021 оны ОНХС-ийн хөрөнгөөр санхүүжүүлэх төсөл, арга хэмжээний төлөвлөлт, санхүүжилт, зарцуулалт, гүйцэтгэл, тайлагнал, бүртгэлд хяналт шалгалтыг хэрэгжүүлээгүй байна.

Хөрөнгө оруулалтаар бий болсон хөрөнгийг нягтлан бодох бүртгэлд бүрэн тусгаагүй байна.

**ОНХС-аар хэрэгжүүлсэн, тайлант хугацаанд дууссан арга хэмжээг
нягтлан бодох бүртгэлд тусгасан байдал**

Үзүүлэлт	Бүртгэлд тусгах арга хэмжээ		Бүртгэлд тусгасан		Бүртгэлд тусгаагүй, зөрүүтэй тусгасан	
	тоо хэмжээ	гэрээний дүн /сая төгрөгөөр/	тоо хэмжээ	гэрээний дүн /сая төгрөгөөр/	тоо хэмжээ	гэрээний дүн /сая төгрөгөөр/
Шилжин ирсэн ажил	18	2,962.0	12	1,746.7	6	1,215.3
Тайлант онд хэрэгжсэн ажил	100	5,004.2	88	4,302.1	12	702.1
Нийт	118	7,966.2	100	6,048.8	18	1,917.4

Сангийн хөрөнгөөр гүйцэтгэсэн 6,048.8 сая төгрөгийн 100 ажлыг нягтлан бодох бүртгэлд тусгасан ба 1,917.4 сая төгрөгийн 18 ажлыг дараах сумд тусгаагүй байна. Үүнд:

- Дэлгэрэх сумын ОНХС-аар хийгдсэн, 65.9 сая төгрөгийн гэрээний дүнтэй 2 ажил;
- Замын-Үүд суманд хийгдсэн 275.7 сая төгрөгийн гэрээний дүн бүхий 3 ажил;
- Мандах суманд хийгдсэн 176.6 сая төгрөгийн гэрээний дүнтэй 1 ажил, 322.0 сая төгрөгийн дүнтэй 1 ажлыг 104.8 сая төгрөгөөр тусгаж, 217.2 сая төгрөгөөр зөрүүтэй тусгасан;
- Өргөн суманд 30.5 сая төгрөгийн гэрээний дүнтэй 1 ажил;
- Сайншанд сумын ОНХС-аар хийгдсэн 49.7 сая төгрөгийн гэрээний дүн бүхий 5 ажил;
- Эрдэнэ суманд хийгдсэн 113.8 сая төгрөгийн гэрээний дүн бүхий 2 ажил;
- Аймгийн ОНХС-аар гүйцэтгэсэн 987.8 сая төгрөгийн гэрээний дүн бүхий 4 ажлыг тус тус бүртгээгүй байна.

Санхүүгийн тайланд тусгаагүй 1,884.2 сая төгрөгийн 16 ажлыг ашиглагч байгууллагад бүртгүүлэх хугацаатай 5 албан шаардлагыг аймгийн ОНӨГ болон Замын-Үүд, Сайншанд, Өргөн, Дэлгэрэх сумдын ЗДТГ-т хүргүүлэв.

Сангийн хөрөнгөөр гүйцэтгэсэн ажлын анхан шатны баримт бичгийг бүрдүүлэх, ашиглагч байгууллагад шилжүүлэхэд цаг хугацаа алдаж, 2021 онд дууссан ажлыг 2022 оны 5 дугаар сар хүртэл нягтлан бодох бүртгэлд тусгах тохиолдол ажиглагдсан. Мөн ажлын зураг төсөв, хот хөгжлийн төлөвлөгөө зэрэг хөрөнгийг бүртгэхгүй орхигдуулж байна.

Сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний 70 гаруй хувийг Удирдлагын мэдээллийн системд үнэн зөв, бүрэн мэдээлээгүй байна.

Системийн нэгтгэн тайлагнах хэсэгт бүх сумд батлагдсан төсөв, санхүүжилт, зарцуулалт, гэрээний дүнг зөрүүтэй тайлагнасан ба Иххэт сум гэрээний дүн, зарцуулалтын дүнг тайлагнаагүй, аймгийн ЗДТГ нь аймгийн ОНХС-ийн хөрөнгөөр хэрэгжсэн ажлын талаар огт тоон мэдээлэл оруулаагүй байна.

Дээрх мэдээллийг нөхөж байршуулах албан шаардлагыг аймгийн ЗДТГ-т хүргүүлэв.

Сангийн хөрөнгийн төлөвлөгөө, гүйцэтгэлийн мэдээллийг хууль, журамд заасан хугацаанд Шилэн дансны системд мэдээлсэн боловч зарцуулалтыг бүрэн мэдээлэх шаардлагатай байна.

Хатанбулаг сумын 2021 оны худалдан авах ажиллагааны тайланд тусгагдсан 923.3 сая төгрөгийг өртөг бүхий 10 ажлын мэдээллийг нөхөж байршуулах албан шаардлагыг хүргүүлэв.

ДҮГНЭЛТ:

ОНХС-ийн орлогын эх үүсвэрийг төлөвлөхдөө гадаад, дотоодын хандив тусламжийн орлогыг боломжит хэмжээгээр төлөвлөөгүй, өмнөх оны үлдэгдэл, малын тоо толгойн татварыг зарим сумын ОНХС-ийн эх үүсвэрт тусгаж батлаагүйгээс холбогдох ТАХ-г бүрэн хэрэгжүүлэх нөхцөлийг хязгаарласан байна.

Сумд ОНХС-ийн эх үүсвэрээр 2021 онд хэрэгжүүлэх төсөл арга хэмжээг төлөвлөхдөө багийн иргэдээс санал авч ИНХ-аар хэлэлцүүлэх ажил хийгддэг ч зарим сумд иргэдээс санал авч эрэмбэлээгүй ажлыг ИТХ-аар батлуулж, санхүүжүүлсэн байна.

Төсөв тооцоо хийгдээгүй, мэргэжлийн байгууллагын гаргасан батлагдсан зураггүй ТАХ-г тухайн сумын ИТХ нь баталж, дараа нь зураг төсвийг хийлгэж байгаа нь төсөвт өртөгт дахин өөрчлөлт орох, үр ашиггүй хөрөнгө бий болох эрсдэлийг үүсгэж байна.

Худалдан авах ажиллагааг зохион байгуулах үнэлгээний хорооны бүрэлдэхүүнд ил тод байдлыг хангах зорилгоор тухайн нутаг дэвсгэрийн иргэний төлөөллийг оролцуулаагүй байна.

Дэлхий нийтийг хамарсан Ковид-19 цар тахлын нөхцөл байдлын шалтгаанаар тайлант онд хэрэгжүүлсэн зарим ажил төсөл арга хэмжээг гүйцэтгэх гэрээний хугацаа хэтэрсэн байхад захиалагч алданги тооцоогүй байна.

Аймаг, сумын ОНХС-ийн хөрөнгөөр 2021 онд нийт 155 ТАХ хэрэгжүүлэхээр гэрээ байгуулснаас 112 ТАХ бүрэн хэрэгжиж, 16 ТАХ дутуу хэрэгжиж, 27 ТАХ огт хэрэгжээгүй байна.

Тухайн шатны ИТХ-аас ОНХС-ийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх, хөтөлбөр, ТАХ-ний төлөвлөлт, санхүүжилт, гүйцэтгэлд хяналт хэрэгжүүлэх хороодыг томилсон ч төлөвлөлт, санхүүжилт, гүйцэтгэлийн үе шатанд тухай бүр тавих хяналт хангалтгүй хэрэгжсэн байна.

ОНХС-ийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлсэн ТАХ-ний 59 хувь буюу 4,670.5 сая төгрөгийн 55 ажилд захиалагчийн хяналтыг хууль журмын дагуу хэрэгжүүлээгүй байна.

Сангийн хөрөнгөөр хэрэгжсэн хөрөнгө оруулалтын ажлын 15 хувь буюу 1,812.6 сая төгрөгийн 17 ажлыг бүртгэлд тусгаагүй, 322.0 сая төгрөгийн 1 ажлыг 104.8 сая төгрөгөөр буюу 217.2 сая төгрөгөөр зөрүүтэй тусгасан байна.

Удирдлагын мэдээллийн системд нийт ТАХ-ны 27 хувийг үнэн зөв, 48 хувийг зөрүүтэй тусгаж, 25 хувь буюу 34 ажлыг огт мэдээлээгүй байна.

ОНХС-ийн УМС-ийн ашиглалт, зарим мэдээллийн байршуулалттай холбоотой асуудлыг шийдвэрлэж, арга зүйгээр хангах шаардлагатай байна.

Шилэн дансны цахим системд тайлан, мэдээг хуулийн хугацаанд байршуулсан боловч сангийн зарцуулалтын мэдээллийг зарим сумд зөрүүтэй мэдээлжээ.

**Аудитаар нийт
2,753.3 сая төгрөгийн
59 зөрчил**

**12 албан шаардлага
2,753.3 сая төгрөг**

47 зөвлөмж

ЗӨВЛӨМЖ:

АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ДАРГА Б.ГАНЗОРИГ ТАНАА:

ОНХС-ийн үйл ажиллагааны журмын 3.2.2-т заасны дагуу ОНХС-ийн хөрөнгөөр хэрэгжиж буй хөрөнгө оруулалт, хөтөлбөр, төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилтэд тавих хяналтыг сайжруулах, хяналт шалгалт хэрэгжүүлсэн баримт нотолгоог чанаржуулан ажиллах.

АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГА О.БАТЖАРГАЛ ТАНАА:

Дотоод, гадаадын аж ахуйн нэгжүүдээс төвлөрүүлэх хандивын орлогыг үндэслэлтэй тооцож, бүрэн төвлөрүүлэх арга хэмжээ авч ажиллах.

Орон нутгийн хөгжлийн сангийн өмнөх оны үлдэгдлийг эх үүсвэрт тусгаж төлөвлөх.

Сангийн сайдын 2021 оны 86 дугаар тушаалаар батлагдсан “Орон нутгийн хөгжлийн сангийн үйл ажиллагааны журам”-ын 9.9-д “заасан мэдээллийг аймаг, сумдын ОНХС-ийн хэрэгжилтийн тайланд бүрэн тусгаж, баримтжуулах”, 11.1-д “ОНХС-ийн хөрөнгөөр санхүүжүүлэх хөрөнгө оруулалт, хөтөлбөр, төсөл, арга хэмжээний төлөвлөлт, гүйцэтгэл, зарцуулалт, тайлагналт, бүртгэл, хяналт болон эцсийн үр дүнг тухайн шатны төсвийн ерөнхийлөн захирагч бүрэн хариуцна” заалтыг хэрэгжүүлж ажиллах.

ОНХС-ийн Удирдлагын мэдээллийн системийн ашиглалтыг сайжруулах, байршуулсан мэдээллийн үнэн зөв, иж бүрэн байдлыг хянах, арга зүйгээр хангаж ажиллах.

СУМДЫН ЗАСАГ ДАРГА НАРТ:

Өмнөх оны үлдэгдэл, малын тоо толгойн албан татварыг үндэслэлтэй тооцож, орон нутгийн хөгжлийн сангийн эх үүсвэрт төлөвлөж ажиллах.

Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4.1-д “Төсвийг үр ашигтай, хэмнэлттэй байхаар төлөвлөж, зарцуулах”, ТБОНӨХБАҮХАТХ-ийн 46 дугаар зүйлийн 46.1.6-д “бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах гэрээний үүргийн биелэлтэд хяналт тавих”, гүйцэтгэгчтэй байгуулсан гэрээнд заасны дагуу хугацаа хэтрүүлсэн хоног тутамд алданги тооцож байх.

Төсөл арга хэмжээг батлуулахдаа Төсвийн тухай хуулийн 29.4-д “Хөрөнгө оруулалтын төсөвт техник, эдийн засгийн үндэслэл хийгдсэн, зураг төсвөө батлуулсан, хуульд заасан бусад зөвшөөрөл олгогдсон төсөл, арга хэмжээг тусгана” гэж заасныг хэрэгжүүлж ажиллах.

Төсвийн тухай хуулийн 60.3.6-д “орон нутгийн иргэдийн саналыг аваагүй, орон нутгийн төсвийн төлөвлөгөөнд тусгаж батлаагүй зардал, арга хэмжээ”-г санхүүжүүлэхийг хориглоно гэж заасныг хэрэгжүүлж ажиллах.

Төсөл арга хэмжээг батлуулахдаа Төсвийн тухай хуулийн 29.4-д “Хөрөнгө оруулалтын төсөвт техник, эдийн засгийн үндэслэл хийгдсэн, зураг төсвөө батлуулсан, хуульд заасан бусад зөвшөөрөл олгогдсон төсөл, арга хэмжээг тусгана” гэж заасныг хэрэгжүүлж ажиллах.

ОНХС-аас хэрэгжүүлж байгаа ТАХ-ний гүйцэтгэлд захиалагчийн хяналтыг хэрэгжүүлэх болон ажил хүлээн авах ажлын хэсэгт мэргэжлийн байгууллагын холбогдох ажилтнуудыг татан оролцуулах боломжийг бүрдүүлэх, мэргэжлийн байгууллага, холбогдох хэлтсээс мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө авч, уялдаа холбоотой ажиллах.